

František Pelc
ředitel Agentury ochrany
přírody a krajiny ČR

Národní parky patří mezi klenotnice přírodního bohatství

Vážení čtenáři,

Krkonošský národní park, který je naším nejstarším, oslaví 17. května padesátiny. Proto jsme se rozhodli věnovat dubnové číslo časopisu *Ochrana přírody* právě problematice národních parků. Letošní jubilant je dlouhodobě pod velkou ekologickou zátěží. Vedle imisní zátěže lesních a subalpínských společenstev z průmyslových a energetických zdrojů je to i masivní využívání pohoří pro rekreaci a sportovní využití. A někdy se zapomíná, že v nedávné minulosti tu byla plánována i výstavba přehrad, která by zcela zničila unikátní horská údolí. Přesto byly základní přírodní hodnoty oblasti většinou uchovány nebo byl jejich stav pomístně dokonce zlepšen. To považuji za nejlepší doklad smysluplnosti existence národního parku i ohodnocení dlouhodobého úsilí jeho zaměstnanců.

Je všeobecně známo, že základem celosvětové soustavy národních parků se už před sto jednačtyřiceti lety stalo vyhlášení národního parku Yellowstone v USA, a to republikánským prezidentem Ulysem Simpsonem Grantem. První národní park na světě vyhlásil tento spulbojovník Abrahama Lincolna na základě návrhu H. Washburna, C. Hedgese a Dr. F. Haydena. Posláním parku byla především ochrana krajinných krás pro relaxaci a poznání původních obyvatel. Postupem času se v národních parcích začala zdůrazňovat ochrana přírody, vědecké využívání a někdy i význam pro regionální ekonomiky, ale podstata jejich poslání zůstává stejná.

V Evropě se první národní parky blízké americkému pojetí objevily až počátkem 20. století, kdy švédský parlament na návrh vědců vedených německým profesorem Hugem Conwentzem vyhlásil 24. května 1909 hned devět národních parků. A právě toto datum si od roku 1999 připomínáme jako Evropský den parků. O pouhé čtyři roky později – tedy v roce 1913 – je podle švédského vzoru vyhlášen národní park i ve Švýcarsku. První úvahy o vyhlášení národního parku u nás jsou spjaty se jménem univerzitního profesora Dr. Františka Schustlera, který navrhl v roce 1923 vymezení národního parku v Krkonoších a Jizerských horách. Cesta k částečnému naplnění jeho původního návrhu trvala čtyřicet let.

Od té doby ve světě do současnosti vzniklo podle kategorizace Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN) přes 5 000 národních parků. Někdy se uvádějí i čísla odlišná, menší a nebo větší, podle interpretace autora a zdrojů informace i podle míry striktnosti pojetí národního parku. Jak je zřejmé z následujícího textu, představují z různých důvodů pouze část ploch, které země podle vlastní legislativy vyhlásily národními parky. Skutečný počet národních parků na naší planetě proto bude bezpochyby vyšší. Prostředí, která národní parky chrání, jsou neuvěřitelně rozmanitá: od moří přes mokřady, pouště, stepi, savany, tundry, mnohotvárné lesy až po subalpínská a alpínská pásma obklopující nejvyšší horu světa. Některé národní parky mají rozlohu sotva pár čtverečních kilometrů, jiné jsou větší než Morava či Čechy.

Ne všechna chráněná území nesoucí tento název jsou podle IUCN zařazena do kategorie II (národní park). Koneckonců i oslavenec spadá do kategorie V (chráněná krajina) a naopak nemálo chráněných území název národní park nepoužívá, ačkoli kritéria IUCN pro kategorii II splňuje. Právě kvůli rozmanitosti názvů a přístupů je kategorizace IUCN užitečným mezinárodně používaným etalonem.

Naši současnou soustavu národních parků tvoří čtyři území o celkové ploše větší než 1 100 km², tedy 1,5 % rozlohy státu. V meziresortním připomínkovém řízení je v současnosti vyhlášení pátého národního parku v centrální části Křivoklátska. Odbornou diskusí nelze do budoucna vyloučit i o některých dalších. Národní parky patří spolu s jádrovými územími většiny chráněných krajinných oblastí, národních přírodních rezervací a památek k rodinnému stříbru našeho národního přírodního dědictví, o které je třeba náležitě pečovat. Protože jsou chráněná území mnohdy lokalizována do hospodářsky marginálních částí států, často mají velký význam pro regionální rozvoj. Zkušenosti ze světa totiž ukazují, že chráněná území mají obrovský potenciál, kterého je možné využít, aniž bychom ohrozili to nejcennější – jedinečnou přírodu. Chce to ovšem rozumný přístup od všech zainteresovaných stran.

Ochrana přírody je a vždy bude během na dlouhou trať. Je proto dobré mít na paměti, že kvalitní přírodní prostředí je mimo jiné i integrální součástí životní úrovně lidí a koneckonců také nenahraditelnou podmínkou našeho života.

Přeji vám všem zajímavé počení a Krkonošskému národnímu parku a jeho pracovníkům, aby se zde podařilo uchovat krásnou přírodu i pro návštěvníky, kteří sem zavítají za dalších padesát let.